

Psychiatrie De Brouwerij: kleinschalig, laagdrempelig, vertrouwd

HET PAROOL - 6 MEI 2016

'Dit voelt als een soort familie'

→ Psychiater Jules Tielens schept links de soep op, verpleegkundige Bertil Hartoch zit achterin, aan het hoofd van de tafel. FOTO DINGENA MOL

Moe van de grote, bureaucratische ggz-instellingen begon psychiater Jules Tielens in 2012 De Brouwerij. Met lunch aan lange tafels en burens die worden ingezet als vrijwilliger.

Jop van Kempen
AMSTERDAM

Het is een leuk raadsel voor de mens die de eerste keer binnenkomt bij De Brouwerij: wie is de dokter, wie is de patiënt? Wie behandelt, wie wordt behandeld? Wie levert diensten, wie ontvangt ze?

"Jules, hoe was je vakantie in Thailand?", vraagt een man tijdens de lunch. De vraag lijkt van een patiënt te komen, want de man oogt wat verstrooid. Jules is Jules Tielens, de psychiater die behandelcentrum de Brouwerij in 2012 oprichtte in een oude brouwerij op de Hoogte Kadijk. Dat de man het antwoord van Tielens niet registreert ('Ik was in Birma, links naast Thailand, het was boeddhistisch, mooi') en geen korte conversatie aanknoopt, versterkt de veronderstelling: patiënt.

Het blijkt te kloppen, maar Tielens wil het woord 'patiënt' niet horen. Ook 'cliënt' bevalt hem niet. "Leden, beste meneer. De Brouwerij heeft leden," zegt hij. "Noteert u dat maar."

Missie

Wie met Tielens (Maastricht, 1960) over zijn vak spreekt, ontmoet een spannende, springerige en spitsvondige gesprekspartner. Hij maakt grappen, strooit met citaten ('scar tissue is stronger than real tissue') en hij bewierookt (jeugd)helden: Herman Brood ('uiteindelijk weten we niets'), Columbo, Jimi Hendrix en Henry Rollins. Het brein van Tielens schakelt in een duizelingwekkende versnelling. "Maar maakt u zich over de dokter alstublieft geen zorgen," zegt hij. "Alles is onder controle."

De missie van Tielens is een serieuze. Hij was jarenlang straatpsychiater van dak- en thuislozen bij Arkin, een grote ggz-instelling, en hij richtte daarna een eigen kliniek op. Tielens gelooft in langdurige behandelcontacten en in het belang van sociale relaties, juist voor mensen met aanleg voor psychosen. De traditionele ggz is daarvoor te groot en te bureaucratisch, vindt Tielens.

Want daar luncht de psychiater niet met de pa-

tiënt. Daar worden buurtbewoners niet als vrijwilliger ingezet en daar kunnen 'leden' vaak niet te pas en te onpas binnenlopen om gitaar te spelen, te schilderen of te internetten. Soortgelijk aanbod bestaat ook in grotere ggz-instellingen, maar het is verdeeld over verschillende locaties, met verschillend personeel. De Brouwerij biedt alles onder één dak aan, met vertrouwde gezichten.

"Ik ontmoette hier een vrouw die al tien jaar kanker had," zegt Tielens. "Haar zoon raakte psychotisch en kwam uiteindelijk bij De Brouwerij terecht. Die vrouw had in tien jaar tijd één oncoloog gehad, haar zoon had in vijf jaar al tien psychiaters gezien. Dat komt door de schaalvergroting binnen die instellingen. Maar wat denk

je dat het met je doet als je voor de zoveelste keer je verhaal moet vertellen?"

Kwetsbaarheid

De ideeën van Tielens beginnen langzaam navolging te krijgen in de zorg voor mensen met een psychotische kwetsbaarheid, die vaak de diagnose schizofrenie krijgen. Psychiater en vooraanstaand wetenschapper Jim van Os experimenteert binnen grote ggz-instellingen met proeftuinen met een werkwijze als in De Brouwerij: kleinschalig, laagdrempelig en met veel oog voor langdurige sociale relaties. En ook in de toekomstplannen die de ggz-sector een half jaar geleden aanbood aan VWS-minister Edith Schippers, nemen gezamenlijke besluitvor-

ming tussen behandelaar en patiënt en 'zorg op maat' een belangrijke rol in.

De 31-jarige Marie (niet haar echte naam) is de werkwijze van De Brouwerij goed bevallen. Bij de oud-studente is manische depressiviteit vastgesteld en ze raakte twee keer in een psychose.

Marie had familieproblemen, kreeg een relatie met een verslaafde jongen en op het dieptepunt raakte ze dakloos en belandde ze in de gevangenis vanwege schulden. "Ik dacht dat ik een deeltjesversneller was en met de lucht kon spelen," zegt ze. Inmiddels denkt ze eraan op een zorgboerderij te gaan werken en haar studie af te maken. Marie: "De Brouwerij brengt mensen samen, het geeft me een bepaald familiegevoel. Ik

ben ook bij een andere instelling geweest, daar was het afstandelijker. Daar waren geen gezamenlijke lunches en kreeg ik ook geen 06-nummers van de psychiater of van de verpleger."

Santpoort

Via via kwam Marie terecht bij De Brouwerij, waar ze het meeste contact heeft met Bertil Hartoch. De grote, kale sociaalpsychiatrisch verpleegkundige begeleidde gesprekken tussen Marie en haar familie. Hij hielp haar bij het verkrijgen van een dagbesteding en hij houdt een oogje in het zeil als Marie langskomt op de Hoogte Kadijk, achter Artis. Marie en Hartoch bellen en sms'en geregeld.

Hartoch (Santpoort, 1965) vertegenwoordigt zo'n beetje de geschiedenis van de Nederlandse psychiatrie. Hij groeide op nabij Psychiatrisch Ziekenhuis Santpoort, waar zijn vader werkte als parkwachter. Hartoch werd psychiatrisch verpleegkundige en hij maakte de geleidelijke sluiting van landelijke instellingen als Santpoort van dichtbij mee; patiënten moesten terug de samenleving in. Terug naar de stad. Waar in Santpoort ooit een psychiatrisch ziekenhuis stond, is een villawijk verzezen.

Net als Tielens, met wie Hartoch eerder bij Arkin samenwerkte, meent de verpleegkundige dat mensen met een psychotische kwetsbaarheid het meeste zijn gebaat bij lange behandelrelaties. Dat betekent dat Hartoch soms op een vrije zondagmiddag, als hij als verstokt Feyenoordfan tenminste niet in De Kuip is, vanuit zijn woonplaats IJmuiden naar Amsterdam rijdt. "Als ik daarmee een gedwongen opname kan voorkomen, doe ik dat."

Het gebeurt niet wekelijks, zo'n noodgeval, zegt Hartoch, maar toch. Tielens: "Wie van vaste kantooruren houdt, is bij De Brouwerij niet op zijn plaats."

Winst maakt De Brouwerij nog niet

Naast Jules Tielens werken bij De Brouwerij nog één psychiater, een psycholoog en vijf verpleegkundigen. De Brouwerij behandelt ruim tweehonderd patiënten.

De instelling heeft mensen met psychotische klachten in zorg. Zij maken een groot deel uit van de groep zware psychiatrische patiënten, van wie er ruim 200.000 zijn in Nederland. Mensen met psychotische klachten zijn vaak dure patiënten, vanwege opnamen.

Als patiënten van De Brouwerij zo psychotisch worden dat een opname nodig is, schakelt Tielens meestal de

Spóedeisende Psychiatrie van Arkin in. Een opname is onprettig voor de patiënt, en prijzig voor de zorgverzekering. Tielens zegt het aantal opnamen te kunnen reduceren, waardoor de instelling aantrekkelijk is voor zorgverzekeraars.

"Wij hebben op tweehonderd patiënten gemiddeld twee patiënten die opgenomen zijn. Een grote instelling heeft er gemiddeld zes op hetzelfde aantal patiënten," aldus Tielens. "Patiënten, hun familie en hun huisartsen zijn mijns inziens tevredener over ons dan over reguliere instellingen. We zijn in overleg met zorgverzekeraars

om dat ook financieel terug te zien." Op de vraag of De Brouwerij minder opnames heeft dan grote instellingen, antwoordt een woordvoerder van Arkin: "Ook grote ggz-instellingen

200

→ De Brouwerij heeft ruim 200 patiënten met psychotische klachten in zorg.

als Arkin sturen op het terugdringen van opnames. Dat is een landelijke trend. Ons beleid is dat mensen zo veel mogelijk in hun eigen omgeving behandeld en begeleid worden. De opnamepercentages van Arkin en De Brouwerij kun je niet met elkaar vergelijken. Wij zien verhoudingsgewijs meer mensen met complexe, meervoudige problematiek. Ze komen bij ons via de crisisdienst of bemoeizorg. Dat is echt een andere populatie." De Brouwerij is (nog) niet winstgevend, aldus Tielens. "Ons moederbedrijf MoleMann Mental Health heeft de afgelopen jaren in ons geïnves-

teerd en nog niet al dat geld is terugverdiend, maar op termijn kan dat wel. Ons model lijkt zeer duurzaam en kan een forse reductie in de zorgkosten geven."

In het jaarverslag van MoleMann Mental Health BV, waaronder De Brouwerij valt, zijn geen cijfers van De Brouwerij terug te vinden. Het meest recente jaarverslag uit 2014 toont wel een fors verlies voor de hele bv: ruim drie miljoen euro. MoleMann Mental Health heeft ruim negentig werknemers in dienst, 4500 mensen in zorg en kreeg in 2014 ruim tien miljoen aan opbrengsten binnen.